III. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI

Audronė Bliujienė

ALINKOS (RAISTINĖS) PILKAPYNO TYRINĖJIMAI

1984-1985 m. Trakų istorijos muziejus baigė tirti Alinkos (Raistinės) pilkapius (Trakų raj.) (žr.: ATL 1982 ir 1983 metais. V., 1984, p. 47-50). Ištirti pilkapiai Nr. I, VI, VII, XII, XIV pilkapyno R pusėje ir pilkapiai Nr. XV, XVIII-XXIII pilkapyno V dalyje. Kadangi pilkapių XVIII-XXI sampilai lietėsi, jie apjungti į 28x22 m dydžio perkasą. Padarytos 5x5 m ir 6x10 m dydžio perkasos pievoje, skiriančioje pilkapyną į R ir V dalis, bet kapų nerasta.

Tirtieji sampilai buvo 6-11 m skersmens ir 0,5-1,20 m aukščio, labai apardyti: iškasinėti duobėmis, kai kurių likęs tik siauras sampilo pakraštys. Pilkapiai VI, XII, XXIII apjuosti 0,8-1,4 m pločio ir 0,2-0,4 m gylio grioviais. Grioviuose aptiktas plonas degėsių sluoksnelis. Pilkapiai supilti iš geltono smėlio ant buvusio žemės paviršiaus jo nelyginant ar nežymiai palyginus. Sampiluose rasta pavienių degėsių, degėsiais ir pelenais užpildytų duobučių, pavienių akmenų. Jų pagrindą dengė 8-20 cm storio pilkos su degėsiais žemės sluoksnis arba senoji velėna.

Tirtuose pilkapiuose palaidota po vieną nedegintą ar sudegintą žirgą, bet rasta ir simbolinių žirgų kapų. Tik pilkapyje XVIII rastas vienalaikis su žirgo kapu sudeginto žmogaus kapas. Pilkapiai VII, XV, XX, XIX, XXII - suardyti.

Pilkapyje XVIII rastas sudeginto žmogaus kapas (degintinius kaulus ištyrė VVU doc. G. Česnys). Kapui iškasta 1,5x1 m dydžio ir 0,55 m gylio duobė po pilkapio sampilu. Joje sukrautos dvi eilės akmenų. Viršutinėje buvo 11 didesnių akmenų, apatinėje - 14 nedidelių akmenų. Po apatinės eilės akmenimis, 0,3 m skersmens plote, rasta smulkių de-

gintų kauliukų. Įkapių nebuvo.

Pilkapyje I 2,10x1,45 m dydžio ir 0,75 m gylio duobėje po pilkapio sampilu rasti žirgo griaučiai. Žirgas gulėjo galva V kryptimi ant dešiniojo šono, atgal atriesta galva. Nasruose rasti geležiniai trinariai blogai išlikę žąslai. Tarp pakaušio ir šonkaulių gulėjo geležinė 4,9x3,6 cm dydžio sagtis. Duobėje buvo pavienių degėsių. Ant ŠR kapo duobės krašto buvo 0,3 m skersmens ir 0,11 m gylio degėsių ir pelenų pilna duobutė.

Ant pilkapių XII, XIV, XXI, XXIII pagrindų rasti paguldyti, numesti smaigaliu aukštyn arba smaigaliu įsmeigti į žemę pjautuvai. Prie jų neaptikta jokių kapo žymių.

Kapuose įkapių rasta nedaug. Rasta tik negausių žirgo aprangos reikmenų. Galima pažymėti dvinarius žąslus su skersinukais, rastus pilkapio XIX sampile. Jų ilgis 21,4 cm, grandžių skersmuo 3,8-3,5 cm. Skersinukai 10,9-11,3 cm ilgio. Pilkapio XX sampile rastieji 26,5 cm ilgio dvinariai žąslai susuktais nareliais. Jų grandys 6 cm skersmens. Aptiktieji pjautuvai, išskyrus rastą pilkapyje XII, labai prastai išlikę. Jie staigiai išlenkti prie įkotės, 0,25-0,34 m ilgio, geležtės 2,3-2,6 cm pločio. Dauguma pjautuvų su dantukais. Prie įkočių buvo medienos liekanų.

Alinkos (Raistinės) pilkapyne per keturis tyrinėjimų sezonus ištirti visi 23 sampilai. Pievoje, skiriančioje pilkapyną į R ir V dalis ištirtas 265 m^2 plotas, tačiau kapų neaptikta. Šioje pievoje 1933-1935 m. buvo suardyta pilkapių grupė. Radiniai iš sudegintų žmonių kapų ir nedegintų bei sudegintų žirgų kapų pateko į KVIM (inv. Nr. 1048:1-23; 1856:1-6), IEM (inv. Nr. 562:1-8).

Alinkos (Raistinės) pilkapyne nedegintų ir sudegintų žirgų kapai rasti sampiluose prie skiriančios pilkapyną į dvi dalis pievos. Juos juosė pilkapiai su simboliniais žirgų kapais (rasti tik žirgo aprangos reikmenys ir pjautuvai arba tik pjautuvai) Tušti pilkapiai aptikti tik prie pilkapyno R grupės

krašto. Aliņkos (Raistinės) pilkapiai būdingi I m.e. tūkstantm. pabaigai - II m.e. tūkstantm. pradžiai.

Bronius Dakanis

PIEPALIŲ-LOPŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI

Nuo XIX a. pabaigos literatūroje minimas plokštinis kapinynas arba radiniai Lopų ir Piepalių kaimuose. 1957 m. iš Piepalių į IEM pateko ietigalis, vytinė antkaklė, 2 žiediniai ir 2 kryžiniai su pusrutulio formos buoželėmis smeigtukai, 3 įvijinės ir smailėjančiais galais apyrankės, apyrankė, padaryta iš pusės antkaklės tordiruotu lankeliu ir kilpele ir kt. Be to, radinių yra Šeduvos visuomeniniame muziejuje, Baisogalos vidurinėje mokykloje išliko įvijinė apyrankė. 1974 m. radimvietės ieškojo MMT, tačiau nesėkmingai.

1984 m. MMT nustatė, kad Piepalių-Lopų kapinynas (Radviliškio raj., Baisogalos apyl.) yra 50 m į R nuo senojo Baisogalos-Šeduvos kelio, į V nuo geležinkelio Kėdainiai-Šeduva ir į Š nuo Kiršino upelio kairiojo kranto, miške, vadinamame Piepalių kalne (per jį eina minėtų kaimų laukų riba). Kapinynas labai apardytas ariant, XX a. pradžioje kastas žvyras, o šeštame dešimtmetyje buvo gyvulių vasaros stovyklos.

1984 m. ištirtas 116 m^2 plotas, aptikti 7 nedegintų ir 2 sudegintų žmonių kapai, 2 neaiškios paskirties laužavietės, surinkta virš 80 dirbinių.

Nedeginti palaidoti 3 moterys, 2 vyrai ir 1 vaikas (kaulus ištyrė doc. G. Česnys ir R. Jankauskas). Mirusieji laidoti 45-80 cm gylyje, kapai labai apdardyti, duobės neišryškėjo. Kapuose Nr. 1 ir 4 vyrai palaidoti galvomis į Š ir P. Prie jų dubens kaulų, tarp šlaunikaulių, rasti geležiniai pentinai, o kape Nr. 1 - dar ir peilis, 3 įvijiniai žiedai (1 gal-